

УДК 373.5(410.1)+373.5(410.3)

Н. М. Ремезовська

Уманський державний педагогічний університет

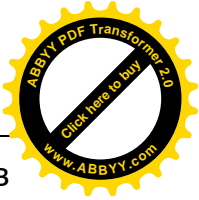
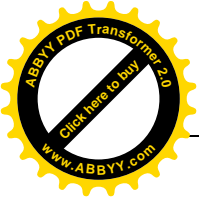
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР СТАНДАРТИЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУЧАСНІ ІНОЗЕМНІ МОВИ» В АНГЛІЇ

У статті висвітлено англійський досвід реалізації рекомендацій ЄС щодо формування європейського виміру шкільних дисциплін. Здійснено аналіз навчальної програми з шкільного предмету «Сучасні іноземні мови», виявлено специфіку реалізації в її змісті європейського виміру.

Ключові слова: європейський освітній вимір, сучасні іноземні мови, ключові етапи навчання, національний курикулум, навчальна програма, навчальні вимоги.

Постановка проблеми. Іноземна мова є головним компонентом стандарту в усіх європейських країнах, оскільки для Європи характерна мовна різноманітність. Сучасний освічений європеець мусить володіти двома і більше мовами. Ця необхідність неодноразово підкреслювалась як Комітетом міністрів Ради Європи, так і Радою міністрів ЄС у документах Комітету міністрів Ради Європи: Резолюція (69) 2 з питань інтенсифікації навчання сучасних мов, Рекомендація (82) 18 з питань щодо вивчення сучасних мов, Рекомендація (98) 6 про сучасні мови. У цих документах володіння сучасними мовами розглядається як джерело взаємного збагачення, взаєморозуміння, співробітництва, а також зазначено, що воно сприяє спілкуванню і взаємодії між людьми, відкриває можливості персональної мобільності, працевлаштування, освіти та доступу до інформації.

Аналіз актуальних досліджень. У контексті світових і європейських інтеграційних процесів методологічні засади, зміст та організації шкільної освіти в європейських країнах стають предметом наукового аналізу вітчизняних та закордонних дослідників. Питанням упровадження європейського виміру на рівні шкільної освіти загалом та навчальних програм зокрема присвятили свої праці такі британські дослідники, як Анастасія Економо, Девід Філліпс, Ніколя Савведес, німецький дослідник Мішель Форбек, французькі вчені Дж. Річі та Дж. Санз та ін. Питання змісту європейської шкільної освіти, зокрема й британської, розглядають українські науковці Г.С. Єгоров, Н.М. Лавриченко, О.І. Локшина. Проблеми мовної освіти у Великобританії на рівні середньої та вищої школи проаналізовані у працях В.М. Базуріної, О.Ю. Кузнєцової, В.П. Лапчинської, О.О. Першукової та Л.П. Пуховської та інших.

Мета статті – проаналізувати, як здійснювалася реалізація настанов ЄС щодо формування європейського виміру на рівні шкільних дисциплін, зокрема сучасних іноземних мов.

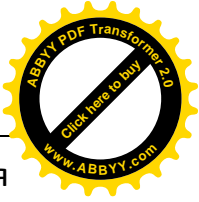
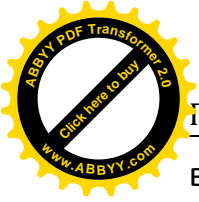
Виклад основного матеріалу. Європейський вимір в освіті перебуває у тісному зв'язку з навчанням сучасних іноземних мов, оскільки мови широко представлені в багатьох документах ЄС (Резолюція 1988 р., Стаття 126 Договору про створення ЄС (TEU)¹, Загальноєвропейська програма вивчення мов (*the Common European Framework of Reference for languages 2002*). Єврокомісія підкреслює значущість іноземних мов, розглядаючи їх як необхідну передумову забезпечення життєдіяльності молоді в Європі, надання можливостей розуміти та спілкуватися з представниками інших європейських культур. Секретар з питань освіти ЄС Ян Фідель на саміті в Барселоні в березні 2002 р. зазначив, що багатомовність знаходиться в самому серці європейської ідентичності, оскільки мови є наріжним каменем культурної ідентичності кожного європейця. Знання традицій, культури, мов та економічного розвитку інших європейських країн є складовими європейського освітнього виміру, покликаного сприяти вдосконаленню рівня знань та компетентностей, необхідних учням для того, щоб вони були активними та поінформованими європейськими громадянами. Задля досягнення європейського виміру в освіті з другої половини 80-х років було ініційовано та запроваджено значну кількість програм, спрямованих на реалізацію нових ініціатив ЄС. Зокрема, програма LINGUA стартувала у 1990 р. і спрямована на поширення викладання іноземних мов у межах ЄС.

Європейський освітній вимір посів чільне місце в національних курикулах усіх країн-членів ЄС. Базуючись на доступній інформації, в усіх без виключення країнах ЄС реалізація настанов ЄС щодо формування європейського виміру в освіті систематично підтримується на рівні трьох головних шкільних дисциплін, однією з яких є іноземні мови. Предмет «Сучасні іноземні мови» є головним з точки зору покращення взаємодії та взаєморозуміння громадян Європи. Відповідно ЄС підтримує вивчення від однієї до трьох сучасних іноземних мов у загальноосвітніх школах.

Ідеї формування єдиного євростандарту в галузі освіти були

---

¹ TEU (Treaty on European Union) – Договір про створення Європейського Союзу (офіційна назва Маастрихтської угоди 1992 р., в основі якої розширення положень римського договору 1957 р. про створення Європейської Економічної Співдружності (ЄЕС)).

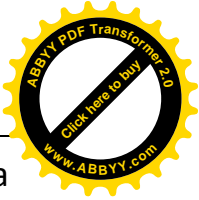
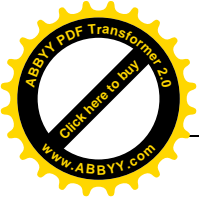

викладені в резолюції Ради Європи «Європейський вимір в освіті: навчання та зміст програм», затвердженій на 17 сесії Установчої конференції міністрів освіти Ради Європи, що проходила у Вені 16–17 жовтня 1991 року. Конференція мала за мету накреслення шляхів розвитку європейської освіти. Резолюція стала одним з базових документів, що засвідчує погоджену політику в розробленні та впровадженні змісту знань на європейському континенті. Серед проголошених у резолюції освітніх цілей варто звернути увагу на те, що на освіту покладається одне з найважливіших завдань – формування єдності європейських народів і розвиток взаємовідносин на цьому ґрунті [6].

Ініціативи Англії щодо реалізації європейського виміру в освіті слід розглядати у більш ширшому контексті взаємовідносин «Великобританія – ЄС» для їх кращого розуміння. Упродовж тривалого періоду Британія виступала в ролі партнера ЄЕС та ЄС з часу отримання членства в ЄС у 1973 р. Однак, вбачаючи в створенні спільного економічного ринку загрозу власним інтересам, вона утримувалася від справ стосовно спільної соціальної політики з освітою включно. Зокрема, Британія перешкоджала поширенню програми *Lingua*, спрямованої на вивчення мов на всіх освітніх рівнях – від початкової до вищої школи [1].

У період з 1986 по 1992 рр. найважливіша ініціатива припадає на лютий 1991 р. у зв'язку з появою у 1991 р. «Бюлетня про європейський вимір в освіті» – офіційного документу про політику уряду Сполученого Королівства та про заходи, яких було вжито після прийняття Резолюції ЄС 1988 р. із запровадження європейського виміру.

В офіційному документі запропоновано бачення європейського виміру як такого, що сприяє культурному розумінню та лінгвістичній різноманітності, поширенню знань про ЄС, розвитку відчуття європейської ідентичності та компетентностей. І все це є дуже важливим для Великобританії, яка прагне відігравати значну роль в економічному та соціальному розвитку Європи. В урядовому бюлетні 1991 р. задекларовано цілі британського уряду щодо європейського виміру, зокрема такі: *стимулювати учнівську молодь до пізнання історичного, географічного та культурного різноманіття народів на теренах Європи, а також заохочувати їх до вивчення та вдосконалення навичок володіння європейськими мовами.*

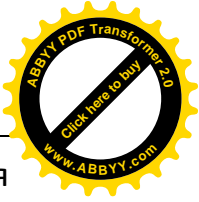
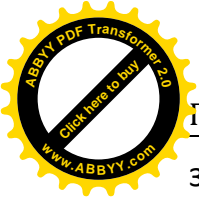
Однак для Англії вивчення сучасних іноземних мов стало нормою та загальнообов'язковим предметом на рівні середньої школи лише з впровадженням національного курикулуму у 1988 р. У той час як європейські держави перейшли на вивчення у школах двох іноземних мов, уряд Англії утримався від впровадження таких змін у навчальних програмах, виявляючи таким чином своє небажання виконувати одну з головних цілей, вказаних у статті 126 TEU [8]. Відповідно до змін, внесених в навчальний план у 1999 р., сучасні іноземні мови вивчалися на 3 та 4 KE² навчання, тобто увійшли до інваріантної частини національного курикулуму. Навчальні програми 1999 р. визначили одну й ту саму шкалу стандартів навчальних досягнень для 3 та 4 KE, хоча на 4 KE учні мали досягти підвищеного рівня знань (*advanced level*). На 3 KE перед учнями стояло завдання набути початкових навичок розуміння, говоріння, читання і письма принаймні однією сучасною іноземною мовою. Вони також мали «розширювати культурні горизонти шляхом здійснення спілкування з носіями мови, а також завдяки ознайомленню з автентичними матеріалами з країн та спільнот, мова яких вивчається» [3].

Згідно з вимогами навчальної програми 1999 р. на 4 KE від учнів вимагалось «підвищувати культурний рівень через встановлення більш прямих контактів з тими, хто живе в тих країнах та спільнотах, мову яких вони вивчають», через встановлення спілкування з носіями мови електронною поштою. У програмових вимогах (вимога 4) «Розширення кругозору учнів шляхом пізнання інших культур» містяться чіткі рекомендації щодо того, як подавати учням інформацію про різні країни та культури [3]. Хоча навчальна програма 1999 р. з сучасних іноземних мов цього не вимагала, однак учасники програми COMENIUS (спрямована програма на сприяння вивченню мов) активно працювали у напрямі вдосконалення мовної компетентності учнів та впровадження європейського виміру в мовну освіту, ознайомлення учнів з культурами різних народів Європи.

Відповідно до навчальних вимог (вимога 6) програми 1999 р. принаймні одна з шести офіційних робочих мов ЄС повинна бути

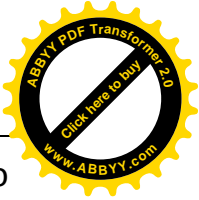
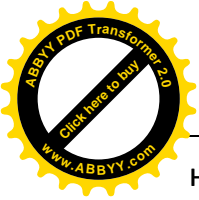
² KE – ключовий етап навчання (Згідно з законом 1988 р. про реформування освіти увесь шкільний період навчання в Англії структурується відповідно до 4 ключових етапів (KE), що співвідносяться з віком учнів: KE 1 – для учнів 5 – 7 рр.; KE 2 – для учнів 7 – 11 рр.; KE 3 – для учнів 11 – 14 рр.; KE 4 – для учнів 14 – 16 рр.).

запропонована учням для вивчення в кожній школі. Як зазначає Анастасія Економо, на початку XXI століття найбільш поширеними для вивчення були французька, німецька та іспанська – мови сусідніх країн, в той час як інші мови ЄС не викликали значного інтересу для вивчення. Школам також надається можливість обирати для вивчення мови, що не практикуються в ЄС. Учні можуть вивчати іноземну мову, запропоновану школою, або обрати іншу мову за власним бажанням, наприклад, японську, якщо в школі створені умови для вивчення цієї мови, зокрема є вчитель відповідної кваліфікації [5].

Оскільки сучасні іноземні мови не входять до інваріантної частини на 2 КЕ навчання, що є результатом змін, внесених до навчального курикулуму в 1995 р., а вивчаються як предмет на вибір, то тут подаються неофіційні методичні рекомендації як для вчителів, так і для тих учнів, хто має бажання і надає перевагу сучасним іноземним мовам як предмету на вибір. У рекомендаціях зокрема зазначається, що «вивчення іноземної мови розширює кругозір та сприяє ознайомленню з мультилінгвальним та полікультурним середовищем і вводить міжнародний вимір в навчальний процес, надаючи таким чином можливість досягнути та усвідомити власну культуру і культури інших народів». На рівні з навчальними рекомендаціями щодо формування комунікативної компетентності учнів, у методичному супроводі пропонується використовувати автентичні матеріали, включаючи ресурси ІКТ, для отримання кращого уявлення про інші країни та вивчення їхніх звичаїв, традицій, суспільного побуту, а також зіставлення власної культури з іншими культурами, ознайомлення з життям інших народів. Також у програмі зазначено, що вивчення іноземної мови сприяє зміцненню знань, формуванню компетентностей та розумінню навчальних матеріалів до крос-курикулярних тем, що вивчаються на рівні кількох предметів. Наприклад, учні можуть вивчати пісні, алфавіт, вірші та оповідання іноземними мовами, інтерпретувати тексти, проводити міжнародну та полікультурну роботу під час проведення фестивалів і свят, використовувати ІКТ для електронного листування з учнями закордонних шкіл та мати доступ до інформації через Інтернет та супутникове телебачення, а також вивчати історичні події та географічні особливості інших країн.

Таким чином? можна стверджувати, що значення іноземних мов у

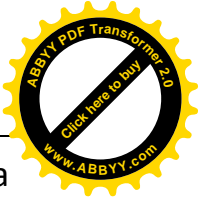
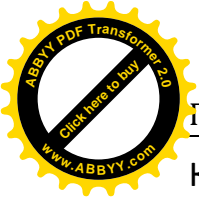
навчальному процесі державних англійських шкіл може надзвичайно зростати завдяки наданню іноземним мовам обов'язкового статусу на всіх ключових етапах навчання. Однак, необхідно зазначити, що кроки з боку Міністерства освіти щодо посилення ролі іноземних мов в навчальному курикулумі на початку XXI ст. здійснювалися, але не були послідовними. З одного боку, уряд виступав за надання іноземним мовам статусу обов'язкової дисципліни на 2 KE, з іншого боку, іноземні мови було відмінено як обов'язковий для вивчення навчальний предмет на 4 KE.

Відповідно до рекомендацій уряду, викладених у Зеленій книзі 2002 р. під назвою «14–19: розширюємо можливості та підвищуємо стандарти» (*14-19: Extending Opportunities and Raising Standards*), зроблені пропозиції щодо зарахування сучасних іноземних мов до предметів на вибір на 4 KE з метою відведення більшої кількості навчального часу для вивчення академічних та професійно-зорієнтованих дисциплін.

У результаті вилучення іноземних мов з переліку обов'язкових для вивчення предметів на 4 KE Великобританія стала єдиною країною в Європі, що проводить політику скорочення навчального часу, відведеного на вивчення іноземних мов. Однак, як відзначають Дж. Генрі та Дж. Слейтер, незважаючи на новий закон, сотні шкіл порушували його і включали іноземні мови до навчального плану як загальнообов'язкову шкільну дисципліну. До того ж, як зазначено у звіті Асоціації вивчення мов, проведеного у травні 2002 р., близько 30% шкіл мали намір виконувати урядові рекомендації з виключення іноземних мов як обов'язкових для вивчення предметів на 4 KE навчання з вересня 2002 р.

На думку А. Економо зміна статусу предмета «Сучасні іноземні мови» – це серйозна причина для хвилювань з приводу забезпечення можливостей працевлаштування британським студентам на європейському і світовому ринках праці, особливо в умовах сучасної динаміки суспільних процесів. Прогнози невтішні особливо в тих країнах, де мовна політика – провідна. Запровадження закону призвело до серйозних наслідків, зокрема для європейського виміру на рівні всіх шкільних освітніх галузей.

У грудні 2002 р. англійський уряд затвердив Національну мовну стратегію для під назвою «Мови для всіх: мови для життя», в якій особлива увага приділена питанню викладання та вивчення іноземних мов на 2 і 3

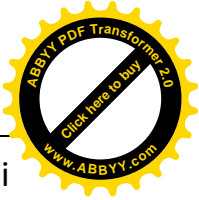
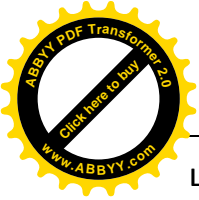

КЕ. У документі зазначено: «Для суспільства знань ХХІ ст. мовна компетенція і міжкультурне взаєморозуміння є не допоміжними, а головними умовами формування громадянина. Кожна дитина повинна отримати можливість на 2 КЕ вивчати мову та розвивати інтерес до культури інших націй. Учням необхідно забезпечити висококваліфіковане викладання і можливості чути та спілкуватися з носіями мови, навчатися з використанням ІКТ» [4].

Перші кроки у цьому напрямі були зроблені Радою з питань навчання та професійної підготовки (*Learning and Skills Council*) та англійським Міністерством освіти у 1999 – 2000 рр. Зокрема започаткований пілотний проект (*Good Practice Project*), який об'єднав усіх зацікавлених у вивченні іноземних мов на ранньому етапі навчання: вчителів, співробітників регіональних відділень та провайдерів освіти. Серед основних напрямів роботи, заявлених в проекті, були: *створення Національного консультативного центру з питань вивчення мов з раннього віку; підготовка високоякісних навчально-методичних матеріалів для навчальної програми з предмету «сучасні іноземні мови»; створення та поширення кращих навчальних моделей; залучення методистів до використання Інтернету як складової ІКТ; здійснення перегляду навчальної програми з сучасних іноземних мов та координування навчального процесу.*

Стратегія «Мови для всіх: мови для життя» популяризує ідеї викладання та навчання мов на ранньому етапі навчання, задекларовані у проекті, виходячи з очевидних результатів та експертного оцінювання раннього етапу навчання мов, а також звіті щодо впровадження сучасних іноземних мов в навчальний план на 2 КЕ, представленому Відділом з питань кваліфікацій і курикулуму (QCA) у 2001р.

Одним з головних завдань стратегії стало надання іноземним мовам на 2 КЕ статусу обов'язкового шкільного предмету національного курикулуму до 2010р. І це відповідає європейській політиці. У зазначеній галузі проголошення європейського року мов у 2001 р. надало першорядності питанню мовного різноманіття та вивчення мов. У березні 2002 р. у Барселоні на засіданні міністрів освіти країн-членів ЄС було висунуто пропозиції щодо покращення вивчення мов, наголошуючи на необхідності вдосконалення мовних навичок у процесі вивчення

щонайменше двох іноземних мов на ранньому етапі навчання. Учні зобов'язані вивчати іноземні мови, досягати встановлених рівнів успішності і компетентностей, запропонованих Загальноєвропейською програмою вивчення мов. Зокрема, ідеться про практичні навички, міжкультурні навички, життєві компетентності, комунікативні навички, фонетичні навички, вміння навчатися, евристичні навички, лінгвістичні і соціолінгвістичні компетентності, прагматичні та функціональні компетентності.

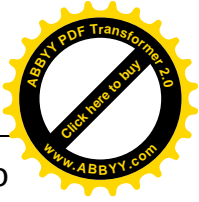
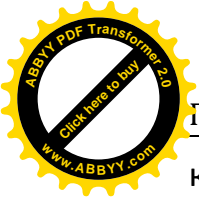
Англійська стратегія «Мови для всіх: мови для життя» передбачає досягнення таких цілей:

- покращення викладання та вивчення іноземних мов, впровадження викладання мов на 2 KE та навчання з використанням ІКТ;
- збільшення кількості учнів, що вивчають іноземні мови в закладах вищої та професійно-зорієнтованої освіти (*work-based training*) шляхом підтримання попиту на вивчення мов[1].

Стратегія «Мови для всіх: мови для життя» охоплює дві докорінно нові ініціативи: 1) зобов'язати кожного учня початкової школи вивчати принаймні одну іноземну мову на 2 KE і надати для цього усі необхідні можливості; 2) розширити навчальні програми з іноземних мов для учнів 11–14 рр. 3 KE упродовж перших трьох років запровадження стратегії.

Однак іноземні мови вилучили з переліку обов'язкових дисциплін навчального плану для 4 KE у зв'язку з незмінним скороченням кількості дітей, що продовжували вивчати мови після 3 KE. Відповідно скорочувалась кількість тих, хто складав іспит просунутого рівня «А» (*Advanced level*) з сучасних іноземних мов на отримання *GCSE (General Certificate of Secondary Education)*. Головним засобом реалізації стратегічних завдань просувати ідею вивчення іноземних мов стали ІКТ. Насамперед передбачалося: максимально використовувати потенціал ІКТ для навчання в початковій та середній школі; урізноманітнювати якість навчання та розширювати спектр навчального матеріалу онлайн; забезпечувати спілкування з носіями мови в режимі онлайн.

У результаті запровадження національної мовної стратегії зросла кількість учнів, що вивчають іноземні мови у різних навчальних формах. У 2004 р. принаймні кожна п'ята початкова школа забезпечувала можливості для вивчення іноземних мов на факультативних заняттях мовних клубів, а

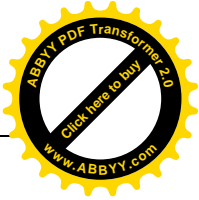
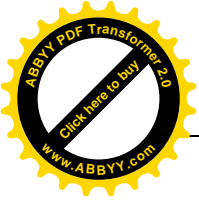

кожна дванадцята вводила іноземні мови (загалом, французьку мову) до навчального плану, переважно, на 6 році навчання 2 KE. Згідно з даними відділу стандартів освіти (*OfStEd*) у 2002 – 2003 рр. на вивчення сучасних іноземних мов відводився 1 урок на тиждень, тривалість якого варіювалася від 15 до 60 хв.[9]. Більшість шкіл констатували посилення інтересу та бажання учнів продовжувати вивчати сучасні іноземні мови на 3 KE.

У 2007 р. «План дітей» (*the Children's Plan*) проголосив докорінно переглянути національний курикулум для початкової школи та ввести його в дію з вересня 2011 р. з урахуванням всіх внесених змін. Перегляд навчального курикулуму інспектором відділу стандартів освіти Джімом Роузом торкався рекомендацій щодо введення сучасних іноземних мов на 2 KE початкової школи до інваріантної частини навчального плану у супроводі з методичними рекомендаціями та навчальною програмою з 2011 р.

Відповідно до закону про освіту та кваліфікації 2008 р. (*Education and Skills Act 2008*) вивчення сучасних іноземних мов заплановано здійснюватися на 2 і 3 KE навчання, а на 4 і 5 KE уряд має намір затвердити обов'язкове вивчення іноземних мов. Хоча результати досліджень, проведених Національною фундацією досліджень у галузі освіти, показують, що переважна більшість учнів вивчає іноземні мови на 2 KE у відведений курикулумом час (в середньому 30 – 40 хв. щотижня), з 2011 р. заплановано збільшити цей час до 60 хв. на тиждень. До переліку мов, що вивчаються, входять французька (майже в усіх школах), іспанська (близько ¼ шкіл), німецька (малий відсоток), в деяких школах вивчаються інші мови: мова урду, італійська, китайська, японська. Ці мови зустрічаються в деяких школах, однак нечасто. Джім Роуз пропонує брати до уваги мови, що вивчаються в окремих графствах також [9].

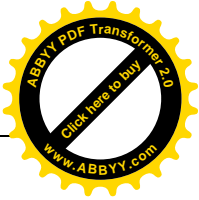
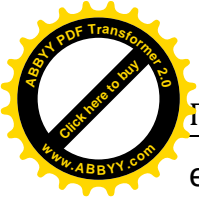
У вступній частині навчальної програми 2007 р. з навчального предмету «сучасні іноземні мови» для 3 KE підкреслюється їх роль в навчальному процесі: «Мови – це невід'ємна частина культурного багатства нашого суспільства і того соціуму, в якому ми живемо. Вивчення мов сприяє взаєморозумінню, формує громадянина світу і сприяє особистісному становленню учнів. Знання мов необхідне для розуміння ролі інших країн, культур, спільнот та людей. Порівнюючи мови, учні краще усвідомлюють рідну їм країну, її культуру та народ. Навички розуміння та спілкування іноземною мовою – це одна з базових компетентностей, необхідних для

навчання впродовж життя, працевлаштування та використанні для власних потреб у своїй власній країні та у світі загалом» [2].

Зокрема, у програмі вказується, що учні можуть вибирати для вивчення будь-яку з європейських мов чи тих, що є у світі. Цей вибір може стати можливим за умови, якщо школи здатні забезпечити необхідні умови для тієї чи іншої мови. У програмі зазначається, що учнів необхідно навчати ставитися з повагою до різноманіття й багатства культур. Вивчення нової мови варто розглядати як унікальну можливість досліджувати національну ідентичність та зіставляти рідну культуру з іншими культурами світу. Однак, вивчаючи мову, якою розмовляють в кількох країнах, учні повинні знаходити спільне й відмінне в цих країнах. У процесі вивчення мови, учні знайомляться з побутом, звичаями, культурою, традиціями, релігією, святами та визначними подіями країни, мову якої вони вивчають.

Висновки. За сучасних інтеграційних процесів на європейському континенті побутують рамкові вимоги таких наддержавних структур, як Рада Європи і Європейський Союз щодо освіти загалом та шкільної освіти зокрема. Вони враховуються більшістю європейських країн, однак на практиці інтерпретуються кожною країною відповідно до власних пріоритетів. Європейські вимоги в галузі вивчення іноземних мов є важливими, тому що мови виступають одним з головних засобів формування європейського виміру, зокрема європейської ідентичності та громадянина Європи. Вимоги ЄС беруться до уваги в сучасній Англії, однак цей процес позначений національними особливостями країни. Іноземні мови в Англії порівняно недовго почали розвиватися як самостійна освітня галузь шкільної освіти, оскільки не було нагальної потреби в цьому, так як англійська мова виступає однією з шести офіційних мов ЄС та ООН, а також є найпоширенішою за використанням мовою у світі. Саме тому процес стандартизації іноземних мов на шкільному рівні триває: здійснюється обговорення щодо включення іноземних мов до інваріантної частини національного курикулуму на 2 та 4 KE навчання для забезпечення конкурентоспроможності молодих людей в Англії на європейському та світовому ринках праці. Крім того, вивчення мов надає додаткові можливості для налагодження міжкультурної взаємодії, формування власної культурної та європейської ідентичності як складових

європейського виміру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Council of Europe: Common European Framework of Reference for Languages. Cambridge University press.- 2001. - 284pp.
2. DfCSF (2007): The National Curriculum for England (London, HMSO).
3. DfEE (1999): The National Curriculum for England (London, HMSO).
4. DfES (2002b): Languages for all: Languages for life. A strategy for England London.
5. Economou, A. (2001): The Formulation, Acceptance and Implementation of the European dimension in British compulsory schooling. A comparative study within Great Britain, DPhil Thesis (Oxford: Oxford University Press).
6. EU (1991): Resolution N°1 on "the European dimension of education: teaching and curriculum content", Standing Conference of Ministers of Education of the Council of Europe, Vienna, 16-17 October 1991.
7. OFSTED (2004) Modern foreign languages (MFL) in Key Stages 2, 3 and 4 A distance learning course for inspectors London: Crown copyright 2004.
8. Phillips, David (Editor). Implementing European Union Education and Training Policy. A Comparative Study of Issues in Four Member States. Secaucus, NJ, USA: Kluwer Academic Publishers, 2003.
9. The Rose Review, April 2009 – Independent Review of the Primary Curriculum: Final Report.

РЕЗЮМЕ

Н. М. Ремезовская. Европейское измерение стандартизации школьного образовательного цикла «Современные иностранные языки» в Англии.

В статье освещен английский опыт реализации рекомендаций ЕС касательно формирования европейского измерения школьных предметов. Проанализирована учебная программа школьного предмета «Современные иностранные языки» на предмет европейского измерения в ее содержании.

Ключевые слова: европейское измерение в образовании, современные иностранные языки, национальный курикулум, ключевые этапы обучения, учебная программа, учебные требования.

SUMMARY

N. Remezovska. European dimension of standardization of school educational area «Modern foreign languages» in England.

This article is about the process of dissemination and implementation of the European dimension in the content of the programme of study for Modern foreign languages in English schools.

Key words: European dimension in education, Modern foreign languages, National Curriculum, Key Stages, programme of study, study requirements.